

ANTİK ÇAĞ'DA DEPREM VE TANRI POSEIDON

EARTHQUAKES IN ANTIQUITY AND THE GOD POSEIDON

GÜNEY, HALE.

Posta Adresi: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskiçağ Tarihi

E-posta: haleguney@yahoo.com.

ÖZ: Bu çalışma, İstanbul Üniversitesi Eskiçağ Tarihi Ana Bilim Dalı'nda halen yürütülmekte olan doktora programında "Nikomedia Sikkeleri Işığında Kentin Eskiçağ Tarihi'ne Bir Bakış" adıyla hazırlanan ödevde değinilen bir teoriye dayanmaktadır.

Günümüzde olduğu gibi Antik Çağ'da da meydana gelen depremler Antik Çağ insanının korkulu rüyası olmuştur. Politheist inanca sahip Antik Çağ toplumunda doğa olayları sıklıkla tanrılarla özdeşleştirilmiştir. Mesela veba Apollon ile, kuraklık Zeus ile, deprem ise deniz tanrısı Poseidon ile ilişkilendirilmiştir. Antik yazar Libanius'a göre depremler Tanrı Poseidon'un ya da Zeus'un öfkesinden kaynaklanıyordu. Denizde ve karada depremi yapan tanrı, Poseidon'du ve Poseidon'un depremleri insanlar tarafından bazen uyarıcı bir işaret bazen de tanrının cezalandırması olarak algılandı. Mesela Spartalılar, Attika'ya MÖ. 426 yılında, Argolis'e MÖ. 414 yılında, Elis'e MÖ. 403 ve 401 yıllarında yaptıkları saldırıları deprem nedeniyle bırakmışlardı. Bir anlamda deprem, tanrının gönderdiği uyarı sinyalleri olarak görülmüş olmalıdır. Bazen de yaşanan büyük depremlerin nedeni Poseidon kültürünün ihmal edilmesi nedeniyle tanrının bir cezalandırması olarak kabul edildi. Büyük depremlerin ardından çeşitli bölgelerde Poseidon'a sunular yapıldığı ele geçen yazıtlardan anlaşılmaktadır. Mesela Kilikia Bölgesi'ndeki Aigeai kentinde depremden korunmak için Poseidon Asphaleis'e sunuda bulunulmuştur.

Depremler, Antik Çağ'da Nikomedia (İzmit) kentinin son derece dikkat çekici jeopolitik ve stratejik avantajları yanında belki de tek dezavantajıydı. Bir liman şehri olan dolayısıyla denizle iç içe olan Nikomedia'da deniz ve deprem tanrısı Poseidon'un önemli bir yeri olmalıdır. Kentin Roma İmparatorluk dönemi sikkelerinde fark edilen bir özellik dikkat çekmektedir. Buna göre, kent sikkelerinde Poseidon tipinin basıldığı dönemler son derece sınırlıdır. Poseidon tipinin basıldığı imparatorların dönemleri göz önüne alındığında ise, bu dönemlerin çoğunda, kentin büyük depremler yaşadığı, hatta imparatorların yardımıyla onarıldığı bilinmektedir. Buradan hareketle Nikomedia'nın deprem yaşadığı dönemlerde Poseidon tipini sikkelerinde yer vermesini yaşanan büyük depremlere bir gönderme olarak düşünebiliriz.

Çalışmanın amacı, Nikomedia'da gözlenen bu durumu ortaya koymak ve teoriyi bir adım daha ileriye götürerek Antik Çağ'da Anadolu'daki deprem kayıtları ile Roma İmparatorluk dönemi kent sikkelerindeki Poseidon tipi arasında bir paralellik olup olmadığını ortaya çıkarmaktır.

ABSTRACT: *This paper is based on a theory previously touched on in a seminar entitled "A View of the Ancient History of Nicomedia in the Light of its Coins" that I presented as part of the doctoral program in Ancient History at Istanbul University.*

The earthquakes that occurred in antiquity were as great a nightmare for the people of that time as those that happen today. In ancient times, when polytheism prevailed, natural events were frequently associated with particular deities. For instance, plagues were said to be related to Apollo, droughts to Zeus, and earthquakes to Poseidon, the

god of the sea. According to the ancient author Libanius, earthquakes were a consequence of the rage of the gods Poseidon and Zeus, and he named Poseidon as the god who caused earthquakes at sea and on the land. The earthquakes attributed to Poseidon were interpreted by people sometimes as warnings, sometimes as a form of punishment from the god. For instance, the Spartans were forced to abandon onslaughts on certain cities due to the occurrence of earthquakes: this happened at Attica in 426 BC, at Argolis in 414 BC and at Elis in 403 BC. To some extent, they must have seen these earthquakes as warning signals sent by the god. At other times it was believed that earthquakes were sent as a punishment for the neglect of the cult of Poseidon. It is clear from inscriptions that have emerged in various regions that Poseidon was invoked after large-scale earthquakes had taken place. In the city of Aigeai in the region of Cilicia, for instance, dedications were made to Poseidon Asphaleis in the hope that he would offer protection from earthquakes.

In ancient times, although Nicomedia (İzmit) enjoyed remarkable geopolitical and strategic advantages, it had perhaps just one disadvantage, namely its earthquakes. Since it was a port town and connected with the sea in every way, Nicomedia presumably attached great importance to Poseidon, god of both the sea and earthquakes. One feature of the coins from the city in the Roman Imperial Period is particularly striking: that depictions of Poseidon appeared on coins from Nicomedia during the reigns of only a few emperors. When we consider the actual reigns when coins including Poseidon were minted, it emerges that in most of these great earthquakes occurred and that in these periods the town was rebuilt with the help of the emperor. This is the phenomenon on which my paper will focus.

The aim of this study is to draw attention to this phenomenon and to explore whether there is any correlation between the earthquake records of Anatolia in antiquity and the representations of Poseidon on coins from cities in the Roman Imperial period. It is hoped that interesting theoretical conclusions will emerge from this exploration.